

TÜKÖR

IDEGEN TOLLAKKAL A RÉGIEKET NE FELEDD!

Itt vannak velem, mind a régiek. Emlékben és tapintható valóságban. A régi tárgyak, mögöttük a régi emberek. Gyerekkorból, vagy még onnan is messzebről.

Szöveg - **Schaffer Erzsébet** / IDEGEN TOLLAKKAL

◆ TANGÓPASZTA, FALVÉDŐ ÉS A LOMBFŰRÉSZ

A konyhánkban ott van gödi Nagy utolsó, késsel hímezett falvédője. Ez áll rajta: *„Piros arcú menyecske, jó ropogós pecsenye, hozzá még egy tömött tárcsa, férfiaknak ez az álma”* S már ott vagyunk, ötven, hetven, száz évvel ezelőtt, az időben, amiről mesélni szeretnék...

Nem a falvédő szövegébe rejtett, rántásillatú, férfipárti üzenetről lenne most szó. Inkább a láncöltésekről mesélnék, amivel a falvédő készült. S a láncöltések nyomán eszembe jut az úrhímezés, az aszúrozás, a slingelés, a gomblyukvarrás, a keresztaszemes, a madeira készítése, és amivel kezdtük a tanulást, a pelenkaöltés... És ez nem minden. A régi asszonyok, falusiak, városiak, tudtak kötni, horgolni, hímezni, felbontani, fonalat mosni... Tudtak szőni, fonni... Jaj, de sok mindent elfeledtünk!

Ha a falvédőre nézek, még valami jut az eszembe. Az idő. Az idő, amit nem sajnált tőle az, aki készítette. Csak meg kell nézni a régi tárgyakat. Mindegyik erről árulkodik: szívvel készítették, s nem sajnálták az időt.

Aztán itt van a régi holmik kezelése, ápolása. Mosás után a falvédőt is keményítettük. Bár nehezebb volt vasalni, de ha túlszáradt, belocsoltuk. Keményítve ropogós lett, és sokáig őrizte a frissességét. Ahogy az abroszok, a vászonfüggönyök is. Meg a dupla fodros alsószojnyám, ami a hatvanas években megint divatba jött. Úgy tartotta fönt a derekamon a csíkos kartonszojnyát, csodájára jártak az osztálytársaim.

A ruhakeményítésről hallva sokan szent borzongással tiltakoznak, mások azt sem tudják, mi az. Nem volt ördögösség. Készen is lehetett kapni, de lisztből is főztünk keményítőt, ha más nem került. Bár a legselymesebb a krumpliból készült keményítő volt... ha jól emlékszem.

Nemrég, egy padlás-, pince-, sufnitakarításkor előkerült jó néhány „ismeretlen tárgy”. Egy Tangó pasztás doboz, mellette lábra húzható padlóvikszelő kefe.

– Idenézz! Havi kétszáz pengő fixszel, az ember könnyen vikszel! – énekelt és táncolt a padlón, és nevetett Mária néni, keresztanyám albérlője, és megmutatta, hogy csináljam. A Tangó pasztával frissen felkent parkettán mindkét lábamra felhúztam a vikszelőkefét és rajta! Mozgott a lábam, a csípőm, nevetünk, de emlékszem, mire a két szobával készen lettünk, remegtek a térdeim. Ott lapult a padlason egy zacskó fekete kályhafesték. Kis dobozban gramofontűk, felirata szép kalligrafikus betűkkel, mint az ősrégi bakelitlemezeinknek: *Columbia*. Találtam összeszáradt háziszappant és mosószappant, Flórát, valamint beszáradt Csillag cipőkrémes dobozokat, cipősrongyot, sárkefét, és egy tubus Bagarolt.

A sparheltet és a kályhákat rendszeresen kentük. Vízrel hígítottuk a kályhafestéket, itt van az orromban a szúrós szaga, amikor begyújtottunk, egy ideig még lehetett érezni.

A kurbli gramofon még megvan, lejátszófejébe jók a régi acéltűk... Ünnepe, ha felhúzzuk és megszólal egy tangó, egy szving, egy nóta, egy csa-csa-csa...

Pucol még valaki cipőt úgy, ahogy a nagyapám? Ráérősen, kirakva a szerszámokat, kencéket, kenőcsöket. Mást a csizmához, mást a cipőkhöz. Nem kefével fényesített, hanem puha rongyot húzgált a bőrön...

Tud-e még valaki igazi borotvával bánni? Hogy csodáltam, mikor fenték a szíjon a görbe pengét, hogy féltem, meg ne vágja nagypapa magát.

Találtam még egy kincset. Egy hosszúkás fadobozkában apró szerkezet: nyeles fémbot, mellette összecusukható hengeres tok, cigarettapapír és üres filter. A dobozban dohányszag. Beletemettem az arcom, szívтам az öreg doboz illatát, és eszembe jutott apám, ahogy ült a lámpafényben, megtöltötte a kis hengert, összepattintotta, a végére húzta finoman a papírfiltert, s a fémbotocskával betolta a cigarettapapírba a dohányt. Ott ültünk esténként a verandán, töltöttük a cigarettákat. Ha rajtam volt a sor, apám néha rám szólt.

– Keményebb legyen, több dohányt rakj bele... Megtömtem, ő bólintott, a készeket sorba rakta a kis lombfűrészszel mintázott dobozba. Lombfűrészszel...

Mára elfelejtettük. Bartha tanár bácsi még lombfűrész-szakkört tartott nekünk, gyönyörű dobozok, kivágások születtek. S őrzöm a barnára pácolódott, szép varródobozt, apám ajándékát anyámnak, a menyasszonyának. Az öreg teknőre is ráleltünk, csak az üstház és a belevaló rézüst nincs már meg, odaajándékoztuk valakinek. Nagymosáskor abban melegítettük a vizet, fehérre főztük a vászonlepedőket. Disznóöléskor jobb dolga volt, az abálólében feledhetetlen dolgok és ízek főttek...

Sok szerszám került elő, a kis vasüllőn hány görbe szeget kiegyenesítettem! Most a görbe szegeket eldobják. Meglett a kis liszteslapát! Azzal merete ki nagyanyám a lisztet kenyérsütéskor. Ki tud még igazi kenyeret dagasztani? Hájás tésztát hajtogatni, levestésztát gyúrni, csíkokra szabva metéltté vágni, tarhonyát reszelni. Ott a kész, vagy ott vannak a gépek...

Egyszer Polcz *Alaine*-nel beszélgettem, jó volt hallgatni emlékeztetését a gyerekkoráról. Abban nemcsak üzenet volt, de leltár is, mi mindent elfeledtünk, s milyen kár, hogy elfeledtük.

„Az asztalnál soha nem mondták nekünk, hogy ne válto-gass. Itt az étel, ennyi, ha eszel, eszel, ha nem, éhes maradsz. Nálunk az öt gyermeknek egy biciklje volt, egy fiúbicikli... Karácsonkor mi főztük a szaloncukrot, és a tavalyról megmaradt papírba csomagoltuk. Ajándékba egy ceruzát kaptunk, egy harisnyát... hogy tudunk örülni minden kis dolognak. Annak, hogy anyánk hazaérkezett... Nyáron fölvittek minket Vízaknára, a hegyekbe, egy egyab-lakos kicsi házba, a nagybátyámékhoz. Tapasztott föld, az ajtón jön be a fény, egyszer egy héten mentünk le a hegyről vízért, egyszer egy héten fürödtünk teknőben. Szegénység volt, sok játék, sok mese... Ott tanultam meg fejni, szénát forgatni. Tudod, akkoriban egy gyerek kevés tárgyat birto-kolt, annál több mindent csinált... Az én egyetlen babám asszonykoromig kitartott... A református leánygimnázium-ban, ahová jártam, nem volt nagy cifrázkodás. Kétévenként fekete klottkötény, patenharisnya, fekete cipő, diáksapka. S volt egy szám a sapkán, az ingujjon, ha valaki nem úgy viselkedett, ahogy illett, azt a számot leolvasták. De nem volt rá szükség, mert a gyermek is tudta, hogy az utcán mivel tartozik az embertársainak, Kolozsvár lakosainak...”

Mennyi mindent tudtak a régiek. S mennyi mindent nem tudunk már mi. A kényelemmel időt nyertünk, erőt is. S mire fordítjuk!

Valaha tudtunk fát vágni, tüzet élesíteni, szülő asszonyt ellátni, időjárást jósolni, égtájat felismerni, meszelni, tapasztani, spórolni, lovat befogni, kaszálni, gyomlálni, babot szelelni, énekelni csak úgy teregetés közben, kovászt csinálni, kemencét rakni, szépen, dőlt betűkkel írni, tyúkot ültetni, libát tömni, hurkát ízesíteni, mángorolni, faragni, emlékeket megőrizni, halottat öltöztetni, semmit nem kidobni, káposztát savanyítani...

Nincs vége, hogy mennyit tudtunk, tudtak a régiek. Vigyázni kéne rá. S visszatérni. Ahogy szerencsére, egyre többen teszik. ◆

